

Vilken idag levande svensk läkare har räddat flest liv?

Ibland ställde vi frågan så till läkarstudenterna. Men sedan måndagen 28 september 2009 har frågan fått ett annat svar. Ragnar Berfenstam, en av förgrundsgestalterna inom den svenska socialmedicinen har dött vid 93 års ålder.

Ragnar Berfenstam var en banbrytare då det gällde skadepreventionen bland barn och ungdomar, såväl nationellt som internationellt. En Samarbetskommitté mot barnolycksfall inrättades 1954 just för att öka just barnsäkerhetsarbetet. Samarbetskommittén kan med dagens terminologi karakteriseras som ett nätverk av frivilligorganisationer och myndigheter. Den ledande trion i denna kommitté var barnkirurgen Theodor Ehrenpreis vid Karolinska institutet, Ulla Bonde, administratör vid Rädta barnen och Ragnar Berfenstam. Medan den officiella kommittén sammanträdde två eller tre gånger per år träffades dessa tre aktivister varje månad, under 25 år. Syftet var inte att organisera stora säkerhetskampanjer. Arbetet bestod i att försöka övertala många aktörer att arbeta för barnens säkerhet. Sjösäkerheten blev ett ansvar för Röda korsen, NTF och andra motororganisationer övertalades att arbeta mer för trafiksäkerheten, läkare och brandmän arbetade för att göra bättre livräddande insatser på olycksplatsen och i ambulanserna, socialarbetare och distriktssköterskor uppmanades och tränades i att bevaka säkerheten i hemmen.

Genom att på detta sätt entusiasmera andra och på olika sätt lyfta fram barnsäkerhetsarbetet lyckades man nå oanade framgångar. Under de 25 åren som kommittén verkade halverades skadedödsfallen bland barn 0-14 år från 400 per år till cirka 200 per år. Barnsäkerhetsarbetet i Sverige kom att bli en förebild för många länder och Ragnar Berfenstam är en världsauktoritet, betydligt mer känd utomlands än i Sverige där han med sitt blygsamma sätt inte gjort så stort väsen av sig. Men det räcker fortfarande att jämföra skadedöda barn i Sverige med nästan vilket annat land som helst och inse att en del av oss, och en del av våra barn, kanske har honom att ytterst tacka för att vi lever.

I en ledare i *Injury Prevention* från år 2000 med rubriken "Ragnar Berfenstam's legacy" skriver Abraham B Bergman bl.a. följande:

"Denna artiga och anspråkslösa man kan med rätta beskrivas som olyckspreventionens pappa. Hans vägledande hand har varit närvarande vid de flesta av världens större centrum för skadeförebyggande arbete. ... Arvet från Berfenstam suddar ut gränsen mellan forskning och handling. Man räddar inte liv genom akademiska avhandlingar utan genom att gå ut och påverka dem som har makten att tillämpa forskningsresultaten. Ett oräkneligt antal barn har räddats till livet tack vare Ragnar Berfenstams arbete. Ännu fler liv kommer att räddas om hans arbetsmetoder användas av fler."

Till sitt sätt var Ragnar Berfenstam nyfiket intresserad, vänlig, omtänksam, blygsam och anspråkslös. Vi sörjer hans bortgång men gläds åt att ha fått arbeta tillsammans med honom och åt hans synnerligen förtjänstfulla insatser.

Anne Hammarström
Urban Janlert